

Kamermuziek in Bussum

Eric Bor

Al in de 17de eeuw huurden de in de Gouden Eeuw rijk geworden kooplieden in Amsterdam zangers en musici in om in hun salons op te treden. Men maakte ook zelf muziek. Op schilderijen uit die tijd zien we dat niet alleen voor de gegoede burgerij, maar ook voor de eenvoudige lieden het zingen en spelen op instrumenten een bron van vermaak was. De liedboeken waren niet aan te slepen! In de 18de eeuw verschenen allerlei muziekmethoden die ervoor zorgden dat meer mensen in de huiselijke kring serieuze muziek konden beoefenen.

Gerard van Honthorst, *Het concert*, 1623 (foto RKD)

De Amsterdammers die aan het eind van de 19de eeuw in Bussum grote huizen voor gebruik in de zomer lieten bouwen, namen hun muziekcultuur natuurlijk mee: in vrijwel al die huizen stonden piano's of vleugels, die soms bij mooi weer naar buiten werden gesleept en waarbij naar hartenlust werd gezongen en gemusiceerd. Zo ging het bijvoorbeeld in de villa Maria's Heuvel nabij de Heuvellaan van Jan Vlieger, wiens dochters respectievelijk een zang- en een piano-opleiding gingen volgen. Na de dood van Jan gingen zij muziekllessen geven in de villa. Ook Johanna, de dochter van Rudolfine en Louis Tindal, speelde uitstekend piano. De villa die Louis aan de Nieuwe

's-Gravelandseweg liet bouwen, noemde hij JoRuLo, een naam samengesteld uit

Johanna Tindal

Villa Maria's Heuvel

de eerste letters van de namen van zijn dochter, zijn vrouw en hemzelf. Tegenwoordig noemen we de villa naar deze familie: Tindalvilla. Johanna speelde dagelijks op de vleugel, behaalde het diploma van het Muzieklyceum in Utrecht met als hoofdvak piano en volgde later nog een pianoopleiding aan de Königlich Hochschule für Musik in Berlijn.

Kamermuziekavonden

In de *Bussumsche Courant* vinden we in 1903 een advertentie die cursussen ensemblespel ten behoeve van kamermuziek aanbiedt. Die cursus was duidelijk bedoeld voor de gegoede burgers, want hij kostte maar liefst 50 gulden (dat zou nu ruim 1600 euro zijn)! De aanbieder was de Naarder Johan Schoonderbeek, de oprichter en eerste dirigent van de Nederlandse Bachvereniging die vanaf 1922 jaarlijks de Matthäus Passion in de Grote Kerk van Naarden uitvoert.

In het seizoen 1904-1905 organiseerde de violist Christiaan Freijer in Concordia voor het eerst drie kamermuziekavonden. Per avond nodigde hij een wisselend drietal musici uit met wie hij optrad. Hij bleef dit jarenlang doen, waarbij hij zeker niet altijd zichzelf op het podium zette. De avonden trokken steeds meer bezoekers. Hij hield het vol tot en met het seizoen 1921-1922.

De volgende twee seizoenen werden door G. de Koos georganiseerd en in 1925 nam de Volksuniversiteit het stokje over. Die kwam in het seizoen 1925-1926 met een ambitieus programma: drie 'orchest-avonden' van het Utrechts Stedelijk Orkest, drie kamermuziekavonden en drie toneelavonden. De kamermuziekavonden werden zo goed bezocht, dat de Volksuniversiteit besloot het volgende seizoen vijf kamermuziekavonden te programmeren. Van 1926 tot en met het seizoen 1941-1942 heeft de Volksuniversiteit dit volgehouden. Meestal in Concordia, maar toen het gebouw in 1930 was afgebrand week men tijdens de herbouwgedurende twee jaar uit naar de jeugdzaal achter de Vredekerk.

Ook de Bachvereniging organiseerde vanaf haar ontstaan in 1921 naast de jaarlijkse Matthäus Passion in de Grote Kerk in Naarden regelmatig concerten in Concordia met een kleinschaliger programma, zoals

*Johan Schoonderbeek
(foto Archief Gooise
Meren en Huizen)*

Concordia voor 1930

kamermuziek en kleine koorwerken. Net als bij Freijer en de Volksuniversiteit kwamen soms internationale gezelschappen op het podium. In 1927 was dat bij de Bachvereniging bijvoorbeeld het Trio Ehlers-Hindemith, waarin de componist Paul Hindemith altviool speelde.

Componisten

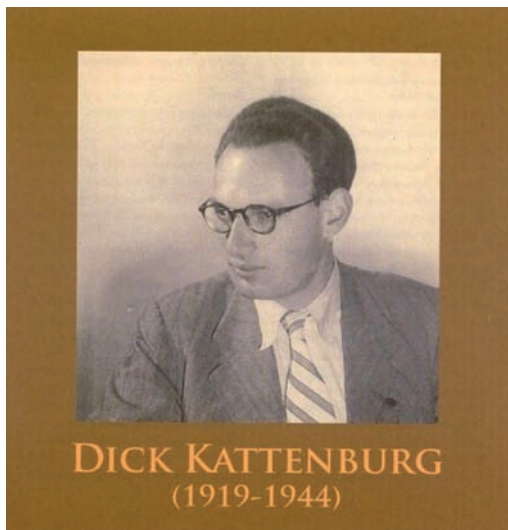
Vanaf 1927 gaf de Bussumer Hugo Godron (1900-1971) vioolles op de Bussumse Muziekschool van Toonkunst, waar hij ooit

Hugo Godron

zelf ook zijn eerste vioollessen had gekregen. Hij had naast zijn vioolstudie bij Oscar Back ook compositielessen gevolgd bij Sem Dresden. Hij schreef in totaal 42 composities, waaronder veel kamermuziek. Veel van zijn composities werden verschillende keren uitgevoerd, onder meer door het Concertgebouworkest. Vanaf 1930 was Godron als docent compositie verbonden aan de Muziekschool in Hilversum en het Muzieklyceum in Utrecht. Vanaf 1939 was hij ook muziekregisseur, aanvankelijk bij de VARA

*Trio Ehlers-Hindemith
(foto info.hindemith)*

en later bij de Nederlandse Radio Unie.

Godron gaf in Bussum onder anderen vioolles aan Dick Kattenburg uit Bussum (1919-1943), die eveneens compositielessen volgde en ging componeren. Op een concert bij Godron in diens huis (Graaf Florislaan 3) speelde Kattenburg op 20 december 1938 een door hemzelf geschreven Strijktrio, dat in de *Nieuwe Bussumsche Courant* lovend werd besproken. Helaas is Dick wegens zijn Joodse afkomst in 1943 in Auschwitz omgekomen of vermoord. Zijn composities, waaronder veel kamermuziek, zijn later teruggevonden en door de Leo Smit Stichting op twee cd's uitgebracht (zie *Bussums Historisch Tijdschrift*, jrg. 2022, nr. 1, blz. 32-35).

Na de oorlog

Na de Tweede Wereldoorlog pakte de Volksuniversiteit de draad van de kamerconcerten weer op. De belangstelling was aanvankelijk niet meer zo groot als voor de oorlog, waardoor de Volksuniversiteit in 1952 aankondigde met de concerten te zullen stoppen als de belangstelling niet groter werd. Uiteindelijk zouden er tot 1958 vijf concerten per

jaar in Concordia geprogrammeerd worden. Omdat er in Concordia vanaf 1954 televisieprogramma's werden opgenomen, vonden de concerten sindsdien plaats in gebouw Eltheto achter de Vredekerk.

In de jaren zestig nam de Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst het stokje over door drie kamermuziekavonden per jaar te programmeren in haar eigen zaal aan de Nieuwe 's-Gravelandseweg 11. Toonkunst had eerder al ervaring opgedaan door ten bate van de slachtoffers van de Watersnoodramp in 1953 op zondagmiddag 8 februari van dat jaar een kamermuziekconcert te organiseren in het kerkje van de toenmalige Nederlandsche Protestanten Bond aan de Hilversumseweg (de huidige Majellakapel). Ook in de Burgerzaal van het Naardense stadhuis vonden in de jaren vijftig incidenteel concerten plaats.

In 1961 richtte ook componist en dirigent Anthon van der Horst in Naarden een stichting op, die sindsdien jaarlijks zes kamerconcerten verzorgde in het Naardense stadhuis. Van der Horst gaf altijd vooraf een toelichting op de concerten en George van Renesse, die hem in 1965 opvolgde als voorzitter en muzikaal adviseur, nam deze gewoonte over. Toen diens

Cd-hoes Dick Kattenburg

Concert in de Burgerzaal t.b.v. Diaconessen-Ziekenhuis in 1950 (foto Archief Gooise Meren en Huizen)

*Zemlinsky Quartet uit
Praag, 17 maart 2022
(foto Hans Roelofsen)*

opvolger Jurriaan Röntgen in 1982 aantrad, liet deze de musici zelf het concert toelichten.

Tindalstichting

In 1986 zochten de contrabassist Hans Roelofsen en zijn vrouw, de sopraan Reina Boelens, een villa met een salon of suite waarin kamerconcerten konden worden georganiseerd. In Bussum bleek de villa aan de Nieuwe 's-Gravelandseweg te koop te staan, die in 1901 voor het gezin van Louis Tindal was gebouwd. De eigenaresse, mevrouw Van Eijbergen, was in 1984 overleden. Haar vriendin mevrouw

*Jazzviolist Tim Kliphuis
en de Rosenbergs in
de Majellakapel,
28 mei 2022
(foto Hans Roelofsen)*

Meijer-Taranovsky, die de villa te koop had gezet, gunde hem aan Hans en Reina wegens hun culturele plan. Ze kochten de villa samen met twee bevriende echtparen, die respectievelijk het koetshuis en de bovenverdieping gingen bewonen.

Hans en Reina wilden de kamermusiek, die al ruim een eeuw voornamelijk in kleine zalen werd uitgevoerd, terugbrengen naar de beslotenheid van een suite, waar de nabijheid van de musici en de onmiddellijkheid van de klank voor een heel andere ervaring zorgt. Zij richtten hiervoor de Tindalstichting op. Deze naam

verwijst natuurlijk naar het echtpaar voor wie de villa gebouwd werd, maar vooral ook naar hun dochter Johanna, die – zoals eerder gemeld – dagelijks piano speelde in deze suite.

Programmering

Het eerste concert van de Tindalstichting was een tuinopera. In de fraaie tuin achter de villa werd in juni 1987 de opera *Die Zauberflöte* uitgevoerd, die toevallig dat jaar door het land reisde en waarin Reina soliste was. Sindsdien volgden er jaarlijks 9 kamerconcerten, waarin vrijwel altijd talenten werden uitgenodigd die excelleerden op concoursen. Hans Roelofsen was in 1981 de eerste winnaar van de Nederlandse Muziekprijs en krijgt sindsdien altijd uitnodigingen voor muziekconcoursen. De musici die daar bijzondere prestaties leveren, nodigt hij uit om in Bussum te komen spelen. Als meer dan 100 mensen zich aanmelden om het concert bij te wonen, wijkt de stichting uit naar de Majellakapel, het 'Bussumse Paradiso', met een uitstekende akoestiek. Aan het eind van het seizoen volgt steeds een concert of muziektheateruitvoering in de tuin.

Al heel wat van de jonge musici die

**Tuinconcert voor kinderen, Peter en de wolf, uitgevoerd door een acteur en een blaaskwintet,
19 september 2021 (foto Hans Roelofsen)**

ooit in de Tindalvilla speelden, zijn inmiddels gevestigde namen geworden. Ook musici met reeds gevestigde namen gaven acte de présence, zoals Ton Koopman en Ronald Brautigam, die in 1982 de Nederlandse Muziekprijs kreeg.

In 2017 kon de stichting die sinds 1961 zes concerten per jaar in het Naardense stadhuis gaf, niet langer gebruik maken van deze locatie. Ze week uit naar de Spieghelkerk aan de Nieuwe 's-Gravelandseweg in Bussum, die schuin

tegenover de Tindalvilla ligt. Sindsdien zijn er aan de Nieuwe 's-Gravelandseweg jaarlijks van maar liefst 15 kamerconcerten en een openluchtconcert te genieten!

Bronnen

- Bussumsche Courant en andere kranten uit verschillende jaren
- Gemeentearchief
- Website van Stichting 'De Kleine Zaal op de hoek'
- Informatie van Hans Roelofsen

Animato Kwartet bij De Kleine Zaal om de hoek, 10 december 2022 (foto De Kleine Zaal om de hoek)